Број 139 У Новом Саду, у петак 27. јуна 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапут, а недељом свецом и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За „Власе“ плаћа се по 12 пот. од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Сјајна победа

радикалне странке у темишварско-градској црквеној општини.

(Насиља алмажанске епархијске управе.)

Дана 22. јула (5 јула) 1908. год. одржан је у темишварско градској црквеној општини избор једне трећине скупштинара, којом је приликом победила листа радикалне странке Само су ушли два чиновника, који стоје ван странака Према томе дакле нису успели самосталци и са њима спојени клерикали, да се увуку у црквену општину темишварско-градску. Сам епископски двор се ангажовао и изаслао свога агента у особи свога експедитора Павла Бркића, који већ од неколико дана облеће поједине бираче и лаже им којешта, но ни то им није успело.

У осталом упада у очи, да већ од неког доба облећу око наше црквене општине неке црне вране, а међу њима поменути Паја Бркић, који иде од бирача до бирача, лаже и облагује свет и дражи против радикалне странке. Њима се канда не допада у темишварско градској црквеној општини данас постојећи законити ред. Они би хтели да замуте, па да могу боље ловити. Они би хтели, да се испостави стари неред, да са црквеним иметком рукују опет као негда поједини манипуланти, који су црквено-општински новац место да су га као што закон наређује у тробравну благајну уложили, годинама у свом џепу носили, па много пути по нешто у џеповима и заборавили Они би хтели, да се опет поврати оно стање у нашој црквеној општини, где је нестало много списа и 45 које одборских које скупштинских записника само зато, да се не зна шта се при зидању црквено општинског дома радило и шта је и колико је том приликом нестало.

Све ово би хтела алмажанска епархијска управа опет да поврати, јер је то незаконито стање она негда под заштиту узимала Њој није до законитог реда стало, него само до тога, да у управу црквене општине њени људи дођу. А да је то доиста тако, то сведочи нај јасније онај пристрастан поступак поком је црквена општина темишварско градска нечувеним секатурама и гоњењу од стране алмажанске епархијске управе изметнута. О томе ћемо за сада само три случаја навести:

Када је бивши црквено општински перовођа и протођакон Ђорђе Звекић — бојећи се да га не би због оних 45 записника протерали — скинуо мантију и у безверје побегао, упражњено је постало код црквене општине темишварско градске ђаконско место, и ма да је ова црквена општина доказала да због грдног дуга у износу од 160 000 К који је на ову црквену општину против јасног наређења општинског штатута дакле незаконито натоварен, не може да издржава ђакона ипак је алмажанска епархијска управа црквеној општини именовала, дакле незаконито наместила ђакона. По наредби превишњег краљевског рескрипта црквена општина бира себи ђакона, ако га може издржавати, а епархијска конзисторија нема права именовати ђакона, јер то право јој пристоји само при постављању администратора парохије, да не би црквени обред уштрба трпило Саборски Одбор решио је већ то питање и изрекао је, да црквена општина темишварско градска не мора држати ђакона. Сада још треба митрополитски савет да реши то питање, да ли је имала епархијска конзисторија темишварска права, да црквеној општини именује, дакле силом намете ђакона, па ако је тај поступак епархијске конзисторије незаконит, да ли је према томе црквена општина власна да натраг потражује оних 900 К што их је незаконито именованом ђакону под претњом суспензије исплатити морала? — Овде је дакле јасно да је црквена општина са 900 К оштећена. Сад је питање: ко ће ти 900 К да врати? а то питање има да реши митрополитски савет, где се та ствар, као што знамо у апелати налази *Па наравно да је садашња управа темишварско-градске српске црквене општине алмажанској конзисторији незгодна не само зато, што је радикална, него и зато, што ће своједобно све оне чланове алмажанске конзисторије, који су речену штету нанели, на накнаду исте притегнути морати.*

Један други је случај овај:

Темишварско градска црквена општина придржава се при састављању свога годишњег прорачуна увек у границама својих прихода, па би требао алмажански епархијски одбор по смислу превишњег краљевског рескрипта део II § 23. писмо з), да такови прорачун узме на знање. Но алмажанска епархијска управа не држи се закона. Њена је намера, да темишварско-градску црквену општину, која припада радикалној странци, непрестано прогања. Кад је тој управи поднешен прорачун за г. 1908 нашла је стотину којекаквих замерака и послала га је црквеној општини натраг, са налогом да га тако поправи, као што она мисли и жели. Против оваког поступка црквена општина поднела је уток на Саборски Одбор, где се сада ствар ради највишег решења налази. *И тако ево наша црквена општина још ни данас, када се у јулу месецу налазимо, нема још одобреног прорачуна за годину 1908.*

Најзад вредно је да се „вечнаго успоминанија“ ради спомене и овај трећи случај:

Темишварско градска српска црквена општина закључила је, да у црквено општинском гробљу из своје расположиве готовине, коју је она од пок Ал. Крајника као поклон добила, неке нужне оправке спроведе, а наиме: да нов гробљански крст, јер је стари иструо и пао, подигне, гробље огради, гробљанску кућу оправи, стазе почисти и песком наспе и т. д., што је стало 750 круна. Овај трошак подмирен је из црквене благајне, јер су приходи гробљански са црквеним приходима већ од десет година амо дозволом више и највише автономне власти скопчани. Па ма да је црквени одбор уз накнадно одобрење црквене скупштине речених 750 К на црквене и корисне цели издао, ипак алмажански епархијски административни одбор не дозвољава то, него *даје укор црквеном одбору и осуђује га да речених 750 К врати оставши пок. Ал. Крајника* која више и не постоји, јер је по смислу судског решења подељена Овако решење може само такова епархијска управа донети, која је страначком страшћу заслепљена. И ова се ствар налази такође код Саборског Одбора под апелатом

Ето таким и другим сличним гоњењима изметнута је наша црквена општина. Па и сада када је требало бирати једну трећину скупштинара, није мировала алмажанска епархијска управа, него је изаслала, наравно не званично него приватно, свога експедитора Павла Бркића, да разбије ту црквену општину Овај је покушао да својој задаћи одговори. Свестан свога позива а и у том уверењу, да је он изасланик више автономне власти почео је да вређа и да изазива поједине бираче и то у тој мери, да је скоро до личних судара дошло, те је председник у два маха поменутом изасланику одузимао реч и опомињао га, да ако и даље буде поједине бираче вређао, да ће га из дворане удаљити дати.

Од како бирамо скупштинаре — а томе има већ 38 година — још таквог чуда у нашој црквеној скупштини дожи вели нисмо Наша је црквена општина увек мирно обављала изборе, но ево од како се умешали у нашу црквену општину настрљиви самосталци и клерикали, опасност је, да ће и до личних судара доћи. Ако до тога дође, нека одговарају за последице они који су те сударе из обести изазвали.

Д.

Из мога дневника.

16. Оно, што смо писали (9) о дру Политу и његовим кикиндским бирачима, данас др Полит потврђује у 140 броју „Браника“. Говори о акцији кикинђана ради оснивања нове странке на чисто демократском становишту без народносне основе.

Кикиндски „Српски Глас“ најжешће је осудио новосадску конференцију ради концентрације српских странака а посебно др. Полита и др. Полит вели: „Значајно је, да је акција почела баш у В Кикинди Треба доказати да је била велика погрешка, што је В. Кикинда бирала свога данашњега посланика“.

Ми смо рекли, да је улоговање дра Полита нечувена и невиђена аномалија: воћа игра улогу, и кад му је странка разбијена..

Ми смо рекли, да је глупо и помислити да кикинђани, који беху увек верне слуге свагдашње угарске владе, терају српску политику што важи и за сомборску српску интелигенцију..

Ми смо рекли, да је највећа политична блудња, кад кикинђани бирају за посланика дра Полита, за кога их начелно ама ништа не везива..

Ми смо рекли, да је ужасна бесмислица, да се концентришу снаге клерикалне, либералне, самосталске и алмажанске странке; те снаге само једна другу уништавати могу, а не могу ништа стварати...

И др. Полит нам при првом кораку у свему даде за право.

17 Чудновата је појава ипак та тежња за стварањем нове странке:

„Види им се: мрије им се неће,
ал јест нешто, што их напред креће“.

Креће их једино мржња против радикала.

Политични вампири, који не могу да се смире у свом политичном гробу..

Код нових, млађих људи разузидано доба младости, које неће да сачека своје доба — доба зрелости...

Све се то меша и комепа, да омете радикалну странку у њеном раду.

У српској народној радикалној странци је усредсређена данас снага српскога народа и смртно греше, који ту странку онемогућавају разним сплетама.

Др. Полит потпомаже алмажане против радикала а алмажани, чим се мало осилише — бадава виче сада др. Полит! — већ вуку за Голеш планину...

Грех ће пасти на душу дра Полита ако се алмажани помоћу његовом осиле, па учине политично издајство (други кикиндски програм!)

Исто тако ће грех пасти на душу дра Полита, ако се његовом помоћу на аутономном пољу отму калуђери и униште српску народно црквену аутономију...

Као што др Полит већ носи одговорност због оних силних трзавица, којима српски на-

род толико година изложен беше са јединственог статута, с којим усрећише нас они људи који опет помоћу дра Полига дођоше до неке важности и моћи...

18. Самосталци кулучише мађарској идеји....

Дођоше самосталци горе у Будимпешту на сабор, походише све мађарске политичне клубове, али народносни клуб не походише: не смедоше од Мађара!

Ни по саборским ходницима, а камо ли у самој саборници не приступљаху те делије ни једном од народносних посланика: опћење са народносним посланицима проиграло би их пред Мађарима!

Дошао је на дневни ред Апоњијев законски предлог о школама, а самосталци одобравају прорачун и са прорачуном поверење оној влади, у којој седи гроф Апоњи

Да ли се самосталци икад заузеше за Србе у Угарској код угарске владе, коју тако снажно подупираху и да ли порадише што у корист потлачених народности код својих посланичких другова Мађара с којима „лумпаше“ сваке ноћи до зоре по Ешбудавару..?!

19. Самосталци кулуче хрватској идеји.....

Постадоше владајућа странка Ту је важило: „без њих ништа, а поготову ни против њих ништа.“

И збиља за време њихова царевања има две светле тачке:

троједнички сабор одриче се српскога народа као Петар Христа...

и Бадај потискује ћирилицу..

За све то време да ли приступише решењу и једнога српскога питања?! „Obzor“ је јавно претио: потезање српскога питања значи распад хрватско-српске коалиције..

Мучи ал кулучи...

20. Српска народна радикална странка исповеда своје политично „вјерују“, захтева економну и политичну самосталност Угарске као део свога програма и уређује српску нар. црквену аутономију.

У Угарској је српско питање на дневном реду, у пуном јеку. Отворена рана на нашем народном телу — манастирско питање решава се уз помоћ мађарске независне странке а у духу Милетићевог програма. Мађарска независна странка, која је увек важила као велики непријатељ народностима, притиче српском народу у помоћ у овим тешким тренутцима ли из захвалности: што се српски народ бори за политичну и економну самосталност Угарске... За исто време српски либерали, самосталци, алажани и клерикали рове код Векерла: да осујете потврду оних одлука, које је српски народ донео на свом сабору...

А у Троједници? Лика и Крбава излаже се за велику Хрватску, српски народ прима гарске целе борбе против Умржњу на себе,

али хрватске странке забрањују српском народу да своје жеље изнесу на дневни ред и само му донде милостиво дозвољавају да се може борити за права хрватска, док о својим српским захтевима ћути.

Потпомажућин независност Угарске према Аустрији — српски народ добија могућност, да у Угарској и Троједници (у колико то не стоји до Хрвата) негује своје битне народне интересе — —

потпотпомажући независност Троједнице према Угарској забрањено је српском народу да о својим српским интересима води рачуна.

Зар су људи око „Браника“ и „Србобрана“ слепи код очију и не опажају ову огромну разлику?!..

Немци и Чеси

Трвења између Чеха и Немаца у Аустрији сваким даном су већа. Узрок је језички спор. Немци би и даље да одрже у Чешкој немачки језик као службени. Чеси се томе противе, и то врло успешно. Успехе своје могу Чеси захвалити прво томе што су привредно веома јаки, друго што је у њих и сваки радник ватрен носилац народне мисли. То се јасно може видети из овог случаја. У Бруху близу Брикса имало је немачко певачко друштво „Ајхе“ свечаност освећења заставе. На то се искупи 4 до 5 хиљада чешких рударских радника и приреди једну демонстрацију против Немаца. Демонстрације су довеле и до сукоба. Неколико је Немаца повлеђено. После тога држали су чешки радници народни збор, на ком су решили да енергично траже подвајање чешких школа у немачкој језичкој области. Не испуне ли им се захтеви, ступиће чешки рударски радници у Северној Чешкој у штрајк. Из тог се види будна народна свест. Чешки радник полази и у чисто привредним питањима од просветно — националних захтева.

Министарство за јавне послове у Аустрији

Данашњи службени лист „Wiener Zeitung“ објавио је ново закључени закон о отварању новога министарства за јавне послове и о измени послова појединих министарстава, из којих се одељују они послови за ново министарство. Ново министарство почиње 8. јула. На челу новога министарства стоји Гесман.

Нов адлатус министра Изволског.

Из Петрограда јављају, да је секретар руског посланства у Бечу Демидов именован за адлатуса министру спољашњих послова Изволском Ово именовање се схвећа као знак пажње према Енглеској: Јер Демидов важи као велик пријатељ Енглеза, те се мисли, да ће доцније бити руски посланик у Лондону.

Избор пароха.

Пишу нам из Ђурђева: Јавили смо вам већ како је гадна изборна борба вођена код нас. Плајаши, бележник, екзекутори, кортешовали су већ на познат њихов начин на званичног кандидата краљевске компаније: Мојсовић — Николић — Јованов на пар ха Јованова, који је на пароховању мањег разреда. Изнели смо о познатом нашем поп Тоши по нешто, кога је и конзисторија осудити морала да годину дана несме компетовати, и само доброти епископа, има да благодари, који му је по свом праву опростио један део казне, да је и припуштен кандидацији Но у прекос свом том кортешовању капелан нашег проте, Злоколица добио је највише гласова. Надамо се да ће пречасна конзисторија водити о овоме свему рачуна и њега и именовати. Наш по злу удесу парох Јованов нека је задовољан што је у своје време и биран код нас, јер какав је пастир, није ни то заслужио. У осталом добро је разумевао, да брзо дође до лепог имања, те му није од неволје ни данашња парохија. А крајње је време да и ми добијамо ваљаног пароха, који ће народу бити одан пријатељ. **Шајкаш.**

Одликован Србин.

На прошлој седници Француске Академије Наука досуђена је делу „Европа и српски устанак“ од дра Грегура Јакшића награда од 500 франака (динара). Ово је први случај, да је Француска Академија одликовала Србина и уопште јужнога Словена.

Талијанска краљица и цетињска осуда.

Из Рима се јавља, да је један сенатор, који је добро уписан на талијанском двору изјавио, да се талијанска краљица Јелена заузела код свога оца кнеза Николе у корист невино осуђених и да „Булафић и Војводић неће бити смрћу кажњени, те ће кнез Црне Горе за кратко време дати племенити доказ своје благости“(!).

Осећајно мртвило.

У последње време изишли су на видело неки злочини, који запрепашћују сваког човека, који има искре човечанског осећања. Доста је да потсетимо на оно чудовиште од жене, која је живећи на своме осамљеном добру, убила до 180 људи. Те појаве испитивао је професор хрватског универзитета Минстерберг. Он је чинио разне покушаје на једном окорелом злочинцу и добио је ово уверење. Такви људи имају неку врсту осећајног мртвила (emotionally dead) Није да они ништа не осећају. Него је њихово осећање сведено на најнижу меру. Туђи болови њих ништа не дирају. Они виде и појимају, али не осећају. Једном је дубоко забо иглу у тело, и ништа није осетио. Његово чуло пипања беше сасвим отупело. Вид и слух беху напротив веома развијени. Минстерберг тврди, да такав један злочинац није рођен као злочинац, и отступа у томе од мишљења туринскога професора Ћезара Ломброза. Минстерберг вели, да злочинац постаје по недовољним развићем, непознавањем других племенитих осећаја, које запречују и отшавају онај нагон и које на тај начин производе „равнотежу осећаја.“ За њега су дакле злочинци људи са духом што слабо ради.

Поплава у Турској.

У синаском вилајету (мала Азија.) поплављена је варош Токат. Порушене су многе јавне и до 600 других зграда. Људи је погинуло преко хиљаду.

Брзојави „Застави“

Стигли 25 јуна

Нови чланови горњег дома.

Будимпешта. За чланове горњег дома именовани су Бела Меснер и Ђула Чернер.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 26. јуна 1908. год. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 20 кр. 20 п. до 20 кр. 50 п.

Раж средње каквоће 20 кр. — п. до 20 кр. 20 п.

Јечам за храну 13 кр. 70 пот. до 14 кр. 40 пот.

Јечам за кување пива — кр. — п. до — кр. — п.

Зоб прве каквоће 16 кр. 60 п. до 16 кр. 80 п.

Зоб средње каквоће 16 кр. — п. до 16 кр. 40 п.

Кукуруз домаћи 14 кр. — пот. до 14 кр. 20 п.

Термини.

Жито за октобар 22 кр. 42 пот. до 22 кр. 44 п.

Раж за октобар 1908. 18 кр. 42 п. до 18 кр 44 п.

Кукуруз за јуни 1908. 13 кр 92 пот. до 13 кр. 94 п.

Све од 100 кила.

○ СРПСКА РАДИОНИЦА ЈОРГАНА ○

Зорке Милићеве

у Новом Саду, жилна пијаца бр. 3. прима и израђује сваковрсне

ЈОРГАНЕ.

Писмене поруџбине са стране разашиље поштом уз пошиљке о свом трошку. — Јамчи за најбољу израду као и најумеренију цену Препоручује се поштованим Српкињама као и г. г. Србима трговцима. 792 2—80

ЗА СВОЈУ

БЕРБЕРСКУ РАДЊУ

требам једног доброг

млађег помоћника.

Заслуга добра, а место је стално.

Јован Цвејић,
Сомбор.
772 2—3

БУРАД ЗА ВИНО

већ употребљена, али у врло добром стању, у величини од **12 до 34 хекти**, продају се уз јефтину цену код

Браће Шварца,
Нови Сад,
рибња пијаца број 12.
766 2—12

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

На основу закључка донесеног у ванредној одборској седници црквене општине, одржане у Жабљу 22 јуна (5. јула) о г. бр. 29 зап. ех 1908 овим се расписује дражба на мањак која ће се држати 29 јуна (12 јула) о. г тачно у два сата после подне у српској вероисповедној школи ради набавке нових црквених гвоздених провора, нових гвоздених шалукатри на торњу и нових гвоздених коза за звона.

Провори, шалукатре и гвоздене козе за звона имају бити онаки како је то у прорачуну стављено, који се сваки дан у писарници црквено општинског благајника видети могу.

Процена по прорачуну износи 4712 К

Ко хоће да буде учесник у дражби мора унапред у име пишманлука положити 10% у готовом новцу или вредностним хартијама

Други услови саопштиће се на дан дражбе.

У Жабљу 22 јуна (5 јула) 1908. год

Богољуб Чонкић, первођа. Коста Апић, председник

799 2 3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.